

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри
менеджменту та бізнесу
Протокол № 19 від 26.06.2024 р.

ПОРОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

ОРГАНІЗАЦІЙНА ПОВЕДІНКА

робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань	07 Управління та адміністрування
Спеціальність	073 Менеджмент
Освітній рівень	третій (освітньо-науковий)
Освітня програма	Менеджмент

Статус дисципліни

Мова викладання, навчання та оцінювання

обов'язкова

українська

Розробник:
д.е.н., професор

Ганна ЧЕРНОІВАНОВА

Завідувач кафедри
менеджменту та бізнесу

Тетяна ЛЕПЕЙКО

Гарант програми

Василь ОТЕНКО

Харків
2024

ВСТУП

Кожний день будь-який керівник вирішує велику кількість завдань, які пов'язані з людьми та групами людей. Це доводить менеджера необхідність управління організаційною поведінкою, як особистою, так і оточуючих людей – підлеглих. Тому майбутньому спеціалісту з менеджменту необхідно мати значний рівень теоретичних знань та практичних умінь у галузі організаційної поведінки.

Вивчення закономірностей організаційної поведінки дозволить сформулювати у керівників такі теоретичні уявлення та практичні навички, які повинні проявлятися в їх управлінській діяльності:

1) в якісному виконанні її складових під час цілеспрямування, інформаційної підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень та при здійсненні окремих елементів управлінської діяльності: бесід, нарад, переговорів;

2) в ефективному управлінні групами людей (відділами, цехами, підрозділами, колективами тощо);

3) в умінні встановлювати міжособові відносини (лідерство, навички усних та письмових комунікацій, гнучкість тощо);

4) у забезпеченні стабільності діяльності (опір стресу, толерантність до умов невизначеності, діяльність, що пов'язана з ризиком, працездатність тощо); у мотивуванні праці (наявність внутрішніх стандартів діяльності, самооцінка, енергійність, мотивація досягнень, мотивування інших).

Навчальна дисципліна «Організаційна поведінка» є обов'язковим освітнім компонентом освітньо-наукової програми «Менеджмент» для здобувачів третього (освітньо-наукового) освітнього рівня спеціальності 073 «Менеджмент».

Метою навчальної дисципліни «Організаційна поведінка» є підготовка здобувачів до управління поведінкою в організації на основі системи теоретичних знань та практичних навичок у сфері організаційної поведінки на рівні підприємств, окремих груп та індивідів.

Завданнями навчальної дисципліни є:

формування у здобувачів вищої освіти сучасного мислення та комплексу спеціальних знань щодо застосування мультипарадигмального підходу до управління людьми в організаціях;

ознайомлення з особливостями управління індивідуальною поведінкою в організаціях;

формування основних професійних навичок з управління персоналом і вибору ефективного стилю лідерства;

формування навичок щодо застосування моделі взаємодії керівника з неформальним групами;

ознайомлення із теоретичними знаннями та практичними навичками із формування комунікаційного простору в організації;

оволодіння практичними навичками з формування та розвитку організаційної культури компанії.

Об'єктом навчальної дисципліни є процес індивідуальної та організаційної поведінки в організації.

Предметом навчальної дисципліни є теоретико-методологічний та методико-практичний підхід до формування компетентностей у сфері управління поведінкою в організації.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
РН03	ЗК02, СК01, СК04
РН04	ЗК02, СК01, СК04
РН07	ЗК04, СК04

де ЗК02.Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, до абстрактного мислення, філософського тлумачення, обґрунтування та економічного доведення отриманих результатів та розуміння сутності досліджуваних соціально-економічних явищ, обґрунтування, постановки та моделювання задач;

ЗК04. Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері менеджменту на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності, розробляти, планувати й реалізовувати дослідницькі та інноваційні проекти і програми у галузі менеджменту;

СК01. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у менеджменті і дотичних до нього міждисциплінарних напрямках; володіти інформацією щодо напрямів та особливостей розвитку сучасних теорій менеджменту та перспективних досягнень у галузі менеджменту; планувати, організовувати і проводити дослідницько-інноваційну діяльність;

СК04. Здатність ініціювати, розробляти, реалізовувати та управляти науковими проектами у менеджменті і дотичних до нього міждисциплінарних напрямках та /або складати пропозиції щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності; впроваджувати інноваційні результати наукового дослідження у галузі менеджменту у практичну діяльність сучасних підприємств, установ, організацій;

РН03. Розробляти та досліджувати концептуальні, математичні і комп'ютерні моделі процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у галузі менеджменту та дотичних міждисциплінарних напрямках; застосовувати існуючі методи аналізу тенденцій та закономірностей розвитку макро- та мікроекономічних процесів, зокрема, методи економіко-математичного моделювання для прийняття зважених управлінських рішень; будувати обґрунтовану систему показників як основу наукового дослідження та прогнозувати економічні процеси.

РН04. Розробляти та реалізовувати наукові та прикладні проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику у галузі управління та адміністрування і розв'язувати значущі наукові та технологічні проблеми в менеджменті з дотриманням норм академічної етики і врахуванням соціальних, етичних, економічних, екологічних та правових аспектів.

РН07. Здійснювати апробацію та впровадження результатів власних досліджень у сфері менеджменту; розуміти зміст сучасних теорій менеджменту та особливості їхньої еволюції під

впливом змін зовнішнього середовища, передові досягнення та течії у галузі сучасного менеджменту, світовий досвід впровадження існуючих теорій менеджменту у практику сучасних підприємств.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Сучасні парадигми в галузі організаційної поведінки

Тема 1. Концептуальні основи організаційної поведінки.

Мультипарадигмальний підхід до управління людьми в організаціях. Основні проблеми організаційної поведінки. Організуючі сили організаційної поведінки: субординаційні та координативні. Причетність співробітника до організації. Головний управлінський закон. Моделі організаційної поведінки людини.

Тема 2. Особистість в системі управління поведінкою організації.

Проблеми управління індивідуальною поведінкою в організації. Підсистеми особистості. Структура особистості. Психічні процеси, психічні властивості та психічні стани, що впливають на поведінку людей в організації.

Психічні процеси: відчуття, сприйняття, уявлення, уява, пам'ять, мова, мислення, увага. Психологічні властивості: темперамент, характер, здібності, емоційно-вольова сфера особистості (почуття, емоції, воля). Психічні стани. Психологічні утворення: знання, вміння, навички.

Проблеми управління індивідуальною поведінкою в організації. Підсистеми особистості. Характерні особливості групи та особливості поведінки індивідуума в групах.

Тема 3. Влада та лідерство в організації управління персоналом.

Влада. Лідерство. Керівництво. Типи лідерів. Якості лідера та менеджера, їх основні особливості. Стилі керівництва. Типи підходів до вивчення лідерства.

Концепції лідерства: теорії на основі аналізу лідерських якостей; концепції лідерської поведінки; концепції ситуативного лідерства; модель лідерства "шлях-мета"; концепція атрибутивного лідерства; концепція харизматичного лідерства; концепція лідерства для змін. Основні відмінності лідера від менеджера, та їх вплив на управління поведінкою в організації.

Змістовий модуль 2. Методологія управління поведінкою в організації

Тема 4. Методи та моделі ефективного керівництва підлеглими.

Взаємовідносини повноважень різних рівнів управління. Концепції процесу передачі повноважень. Значення неформальних груп в ефективності управління поведінкою в організації. Модель взаємодії керівника з неформальним групами Хоманса. Фактори впливу на ефективність

неформальних груп. Правила мотивування підлеглих: саморегуляція, вербальна та невербальна поведінка.

Тема 5. Комуникативна складова в процесі управління поведінкою в організації.

Формування комуникаційного простору як сучасний підхід до організації комуникаційного процесу в організації. Основні принципи та методи побудови ефективних комуникацій на всіх рівнях організації. Роль елементів поведінкової економіки в побудові комуникаційного процесу в організації.

Інформаційна модель дезорганізаційної (конфліктної) ситуації. Основні рекомендації до управління організаційною поведінкою в таких ситуаціях та недопущення деструктивних наслідків на діяльність організації.

Тема 6. Основи управління організаційною культурою.

Організаційна поведінка як фактор організаційної культури. Рівні вивчення організаційної культури: зовнішні факти; ціннісні орієнтації та вірування; базові припущення. Формування, підтримка та зміни організаційної культури. Підходи до виміру впливу культури на ефективність діяльності організації. Сумісництво культури, поведінки та стратегії організації.

Перелік практичних (семінарських) завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) завдань

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1 Завдання 1	Практичне (семінарське) заняття «Концептуальні основи організаційної поведінки»
Тема 1 Завдання 2	Практичне (семінарське) заняття «Науковий та практичний підходи до визначення організаційної поведінки»
Тема 2 Завдання 3	Виконання завдань за темою "Особистість в системі управління поведінкою організації"
Тема 2 Завдання 4	Практичне (семінарське) заняття «Діагностика функціонально-рольових позицій в управлінській команді; особливості застосування різних методів управління під час прийняття управлінських рішень»
Тема 3 Завдання 5	Визначення стилю лідерства
Тема 3 Завдання 6	Практичне (семінарське) заняття «Визначення рівня згуртованості та соціально-психологічного клімату в колективі та аналіз рівня конфліктності в колективі»
Тема 4 Завдання 7	Виконання завдань за темою "Ефективне керівництво підлеглими"
Тема 5 Завдання 8	Практичне (семінарське) заняття «Планування робочого часу керівника»
Тема 6 Завдання 9	Виконання завдань за темою "Управління комунікаціями"
Тема 6 Завдання 10	Побудова схеми психологічної структури індивідуальності співробітника

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Теми 1-6	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою
Теми 1, 6	Підготовка презентації
Теми 1-6	Підготовка до практичних занять
Теми 1-6	Виконання науково-дослідного завдання

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання, як:

- Словесні (лекція-дискусія (Теми 1 – 6), робота в малих групах (Теми 2 – 6). Презентації (Теми 1, 6).
- Наочні (демонстрація (Теми 1 – 6)).
- Практичні (практична робота (Теми 1 – 6), групові роботи (Теми 2, 4, 6).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, практичних (семінарських) занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів:

- для дисциплін з формою семестрового контролю залік: максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума – 60 балів.

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти.

Семестровий контроль проводиться у формах диференційованого заліку або заліку.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається:

- для дисциплін з формою семестрового контролю залік – сумуванням всіх балів, отриманих під час поточного контролю.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні

контрольні заходи:

Поточний контроль: поточні контрольні роботи (максимальна оцінка – 20 балів); компетентнісно-орієнтовані завдання (максимальна оцінка – 10 балів (два завдання за семестр, максимальна кількість балів – 20); підсумкова контрольна роботи (максимальна оцінка – 20 балів); індивідуальне науково-дослідне завдання (максимальна оцінка – 40 балів).

Семестровий контроль: залік.

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Менеджмент: навчально-практичний посібник для самостійного вивчення дисципліни у схемах, таблицях, тестах та завданнях / М. В. Афанасьєв, І. Я. Іпполітова, В. В. Ушкальов, І. Г. Муренець; за заг. ред. В. В. Ушкальова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 392 с. - Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/26540>
2. Організаційна поведінка : навчальний посібник / Т. І. Лепейко, С. В. Лукашев, О. М. Миронова. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 156 с. (Укр. мов.). - Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/14218>.
3. Миронова О. М. Конфліктологія : навчальний посібник / О. М. Миронова, О.В. Мазоренко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2011. – 168 с. (Укр. мов.) - Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/7479>.

Додаткова

4. Myronova O. Organizational culture as a motivation factor under the conditions of the martial state / O. Myronova, O. Mazorenko // Економіка та суспільство. – 2023. – Вип. 52. - Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/30497>.
5. Кривобок К. В. Міжкультурні особливості в процесі управлінських комунікацій / К. В. Кривобок, Ю. М. Котельникова, І. О. Кінас // Актуальні проблеми інноваційної економіки та права. Всеукраїнський науковий журнал. - 2023. - № 1-2. – С. 18 – 24. - Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/29758>.
6. Перерва І. М. Стилі керівництва та їх місце в управлінні діяльністю підприємства / І. М. Перерва // Бізнес Інформ. - 2023. - №2. - С. 241–248. - Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/29518>.
7. Близнюк Т. П. Крос-культурні особливості монгольського стилю лідерства / Т. П. Близнюк // Економіка та суспільство. – 2021. – № 26. - Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/27654>.
8. Логінова К. С. Аналіз традиційного та цифрового лідерства в сучасних умовах / К. С. Логінова // Агросвіт. - 2024. - №12. – С. 60-67. - Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/34786>.
9. Другова О. С. Лідерство 21 століття: чому soft skills важливіші за

технічні знання / О. С. Другова, А. К. Мосумова // Науковий економічний журнал «ІНТЕЛЕКТ ХХІ». - Видавничий дім «Гельветика», 2024. - № 3. – С. 84-90. - Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/34751>.

10. Organizational Behavior. An evidence-based guide for MBA students / edited by Ning Hou, James A. Tan, Gustavo Valdez Paez // Springer Cham. - Access mode: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-31356-1>.

. Інформаційні ресурси

11. Сайт вільної енциклопедії Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/wiki>.

12. Сайт журналу інтелектуальної еліти «Персонал» Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.personal.in.ua>.